

11. MUREȘAN, V. Trei teorii etice. București: Editura Universității, 2012. 294 p. ISBN 978-606-16-0116-5.
12. NODSTROM, K., SCHLINGMANN, P. Expresul urban. București: Publica, 2015. 212 p. ISBN 978-606-722-165-7.
13. SINGER, P. Tratat de etică. București: Polirom, 2007. 591 p. ISBN 978-973-46-0243-8.
14. ȚĂRNĂ, E. *Valorile pedagogice ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale a studenților din perspectiva integrării profesionale*. Chișinău: UPS "I. Creangă", 2022, 315 p. ISBN 978-9975-46-639-4.
15. ULRICH, C. Postmodernism și educație. București: EDP, 2007. 187p. ISBN 978-973-30-1751-6.

ROLURILE ȘI COMPETENȚELE PROFESORULUI CONSTRUCTIVIST

THE ROLES AND COMPETENCES OF THE CONSTRUCTIVIST TEACHER

*VINNICENCO Elena, dr., conf. univ.,
Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”*

*VINNICENCO Elena, PhD, associate professor,
State Pedagogical University "I. Creanga"*

ORCID ID: 0000-0002-7378-7284

CZU: 37.011.31

DOI: 10.46727/c.09-12-2022.p42-47

Rezumat. Activitatea didactică are o imensitate foarte evidentă, fapt care vizează un spectru larg de cunoștințe și competențe, atitudini, valori, etc. Profesorul constructivist își monitorizează permanent propria activitate, tinde spre autorealizare, să devină un bun arhitect al ideilor sale, pe care să le implementeze în propria carieră profesională. În contextul paradigmei constructiviste profesorul urmează să-și asume și să îndeplinească roluri, care asigură reușita profesională. În acest context, ne putem referi la rolul de profesor ca cercetător al activităților didactice, fiind inițiatorul și moderatorul acestui proces.

Cuvinte-cheie: proces de instruire, paradigmă constructivistă, cercetător, roluri.

Abstract: The didactic activity has a very obvious immensity, a fact that targets a wide spectrum of knowledge and skills, attitudes, values, etc. The constructivist teacher constantly monitors his own activity, tends to self-realization, to become a good architect of his ideas, which he can implement in his own professional career. In the context of the constructivist paradigm, the teacher is to assume and fulfill roles that ensure professional success. In this context, we can refer to the role of the teacher as a researcher of didactic activities, being the initiator and moderator of this process.

Keywords: training process, constructivist paradigm, researcher, roles.

Educația se desfășoară în contextul relației pedagogice - o relație asimetrică de influență a educatorului asupra educatului. Scopul educației reprezintă finalitatea macrostructurală determinată de idealul educațional, la nivelul politicii educaționale, care orientează valoric acțiunile de formare și dezvoltare a personalității proiectate și realizate în cadrul sistemului de educație.

Raportul dintre ideal educațional și scop educațional reflectă logica acțiunii educaționale, proiectată la nivel social, dar realizată în plan psihopedagogic la nivelul politicilor educaționale. Scopul educației realizează acordul între idealul educației și obiectivele sale. Scopul vizează finalitatea unei acțiuni educative determinate și detaliază conținutul idealului educației.

E. Joiță propune un profil dezirabil de roluri și competențe al profesorului constructivist, după cum urmează[6] :

- ❖ Roluri și competențe generale și constructiviste, care asigură reușita profesională:
  - competență științifică generală și pedagogică;
  - competență științifică;
  - competență culturală generală.
- ❖ Roluri și competențe constructiviste, implicate în managementul instruirii în clasă:
  - competența de a prevedea un context adecvat, a-l analiza critic, a-l utiliza;
  - competența de a respecta rațional principiile constructiviste în proiectare; etc.
- ❖ Roluri și competențe constructiviste de relaționare implicate în rezolvarea problemelor educative, etice în clasa constructivistă:
  - competența de a relaționa cu elevii, etc ;
  - competența de a respecta aspectele etice;
  - competența de a provoca, a susține comunicarea variată cu elevii etc.

Profesorul devine un model interactiv, creându-se, în același timp, o relație de schimb de idei între profesor și elev.

❖ Competența de comunicare se va manifesta și prin capacitatea de ascultare a elevilor. Cei mai apreciați profesori sunt cei care permit libertatea de exprimare a elevilor, cei care le oferă sentimentul de siguranță și libertatea comunicării.

❖ Roluri și competențe constructiviste de relaționare implicate în activitatea de reflecție, în acțiunea – cercetarea didactică:

- competența de a formula reflecții și a le utiliza în instruirea constructivistă [6, p. 33-49].

Competențele de care dispune profesorul pentru a-și desfășura cu succes activitatea pot fi împărțite în două mari categorii [8, p.173]:

- competențe necesare de specialitate din domeniul curricular corespunzător;
- competențe din sfera psihopedagogiei și didacticii de specialitate.

Sorin Cristea afirmă că în procesul de învățământ, realizat în context formal, dar și nonformal, putem valorifica următoarele competențe pedagogice: competența de receptare primară a mesajului didactic; de înțelegere a mesajului didactic; de aplicare a cunoștințelor, deprinderilor, atitudinilor; de exprimare analitică a acestora; de exprimare sintetică; de transfer creativ, inovator al cunoștințelor, al deprinderilor, al atitudinilor dobândite [4, p. 55].

Jinga I. definește competența profesională a cadrelor didactice ca un ansamblu de capacități cognitive, afective, motivaționale care interacționează cu trăsăturile de personalitate ale educatorului, conferindu-i acestuia calitățile necesare efectuării unei prestații didactice care să asigure îndeplinirea obiectivelor proiectate, iar performanțele obținute de elevi să se situeze aproape de nivelul maxim al potențialului intelectual al fiecăruia [5].

Anderson descrie competențele profesionale ca un ansamblu de cunoștințe, de tehnici și de acțiuni, abilități și atitudini necesare pentru a realiza sarcini și roluri didactice. Ele sunt de ordin cognitiv, tehnic și didactic privind gestionarea conținuturilor și de ordin relațional pedagogic și social; sunt observabile și măsurabile [1, p.15-17].

Personalitatea profesorului vizează un șir întreg de calități, determinate de specificul și complexitatea activității pe care o desfășoară. Cadrul didactic își asumă o multitudine de roluri, a căror exercitare este în corespundere cu personalitatea lui în calitate de:

- expert al actului de predare-învățare;
- actor motivator în activitatea de învățare;
- lider, care conduce un grup de elevi și relaționează permanent;
- consilier, care îi îndrumază pe elevi în diferite situații;
- model pozitiv cu reflectare la experiența lui de viață;
- profesionist reflexiv, care se implică în rezolvarea problemelor;
- manager, care asigură un echilibru în cadrul parteneriatului școală-familie.

Competența de investigare științifică a propriei activități ține de metacogniție sau de cunoașterea despre cunoaștere, se referă la funcționalitatea și eficiența propriei cogniții, la procesele care dirijează activitățile cognitive în procesul executării lor [2].

În concepția cercetătorului I. Botgros competența profesională a cadrului didactic este reprezentată de competență epistemologică, de comunicare, managerială, de investigație, metacognitivă [3, p. 38]. Autorul menționează că competența epistemologică, este structurată pe trei componente: de specialitate, psihopedagogică și culturală. Formarea competenței profesionale a cadrului didactic necesită parcurgerea a patru etape: a cunoștințelor fundamentale, a cunoștințelor funcționale, a cunoștințelor interiorizate și exteriorizate.

Cercetătorul I. Botgros menționează rolul competenței didactice în contextul procesului instructiv-educativ actual și afirmă că competența didactică este o structură a personalității extrem de complexe, autoconstructive, centrate pe aptitudine pedagogică și are rol de instrument de unificare, codificare și de exprimare sub formă de comportamente educaționale [3,p. 38].

În acest sens, putem evidenția traiectoria formării cunoașterii și monitorizării propriei activități în contexte educaționale variate, pentru a se încadra în demersuri didactice utilizând strategii didactice. Prin urmare, strategiile didactice se situează pe un fundal central în cadrul activității didactice, deoarece proiectarea și organizarea demersului didactic se realizează în funcție de decizia strategică a profesorului.

Traseul metodic constă în găsirea celor mai eficiente modalități pentru abordarea unei situații concrete de predare și învățare. În așa mod se pot preveni erorile și circumstanțele care nu sunt binevenite în activitatea didactică.

În cadrul unei activități didactice, profesorul contribuie pe de o parte, atât la formarea competențelor elevilor prin învățare, cât și la dezvoltarea propriilor competențe profesionale prin procesul de predare. Astfel, este binevenit de a crea în practica instruirii un areal imens care dezvoltă procesul de metacunoaștere, care permite o interacțiune critică, constructivă, ce ar permite descoperirea și dezvoltarea potențialului creativ al elevilor și al cadrului didactic. În așa

context se organizează procesul de instruire, astfel încât conținuturile educaționale devin mijloc de atingere a scopurilor creative [7].

În literatura de specialitate se menționează că ideea centrală a constructivismului este cunoașterea umană care se construiește printr-un proces creator și activ; respectiv cei care învață își construiesc o nouă cunoaștere pe temeliile învățărilor anterioare, experimentând și reflectând asupra experiențelor.

Ca reflecție pedagogică este indispensabilă adoptarea unei poziții epistemologice, care să clarifice raportul celui care învață cu obiectul cunoașterii. Bineînțeles că răspunsurile la o astfel de întrebare sunt multiple, dar paradigma socio-constructivistă ne orientează spre achiziția și dezvoltarea cunoștințelor. Dimensiunea constructivistă formulează următoarele puncte de vedere epistemologice:

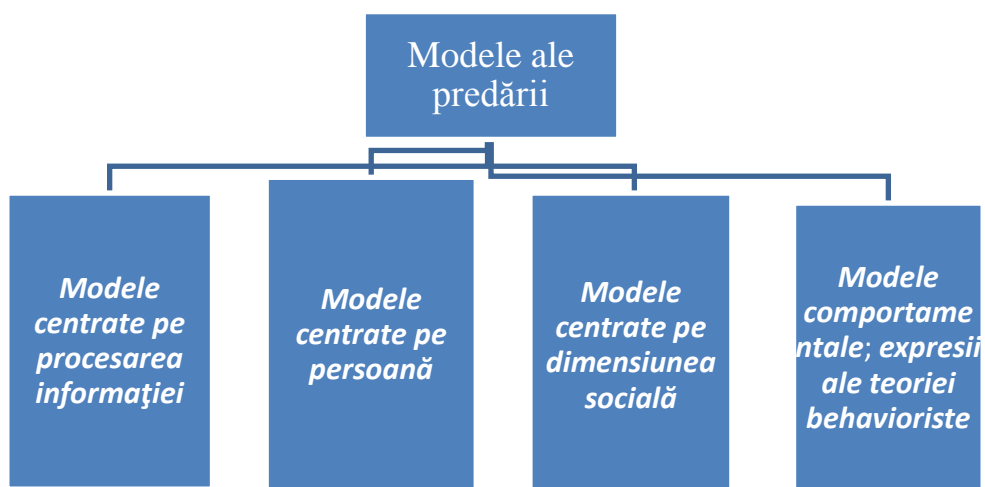
- subiectul își construiește cunoștințele în cadrul propriei sale activități;
- obiectul manevrat în cursul acestei activități este propria sa cunoaștere.

Profesorul cercetează și găsește răspunsuri proprii la întrebările pe care este necesar să și le pună în prealabil pentru planificarea proiectului unității de învățare:

- Care este scopul? - identifică obiectivele pe care dorește să le atingă.
- Ce voi face? - alege conținuturile din programă pe care dorește să le dezvolte.
- Cu ce voi lucra? - analizează resursele materiale, umane și locul de desfășurare a activității.

Modelele didactice sunt un produs al activității științifice, reprezintă o resursă utilizată atât de profesor, cât și de cercetător, în scopul construirii unei structuri de epistemologie educațională în relație cu procesele de predare.

În acest context, vă propunem un model de clasificare a modelelor de predare, reprezentat în figura 1.

Figura 1. Modele ale predării

Este necesar să fie respectate următoarele cerințe metodologice față de realizarea activității didactice:

- ☉ Elaborarea structurii metodologice specifice tipului respectiv de lecție.
- ☉ Alegerea strategiilor didactice necesare realizării lecției.

- ⊙ Asigurarea relațiilor interdisciplinare și transdisciplinare.
- ⊙ Abordarea diferențiată, în funcție de particularitățile individuale ale elevilor.
- ⊙ Acordarea unui grad mai mare de autonomie elevilor.
- ⊙ Dirijarea de către cadrul didactic a activității independente a elevilor.
- ⊙ Organizarea informațiilor în funcție de interesele elevilor.

În continuare evidențiem câteva aspecte importante pe care le realizează profesorul constructivist în procesul de instruire:

- ✓ ghidează elevii în procesul de explorare;
- ✓ se bazează pe principiul diferențierii și individualizării;
- ✓ organizează unele situații cooperante în grup;
- ✓ în predare ține cont de particularitățile individuale și de vârstă ale elevilor;
- ✓ monitorizează, motivează în cadrul procesului de învățare;
- ✓ concretizează sarcini didactice atractive, care să – i motiveze pe elevi, să-i impulsioneze spre căutarea de soluții;
- ✓ aplică strategii interactive, care stimulează participarea efectivă a elevilor în activitatea educațională;
- ✓ structurează conținuturile utilizate în timpul lecției, astfel ca elevii să găsească soluții multiple de răspuns;
- ✓ stimulează elevii pentru a-și expune punctul său de vedere;
- ✓ îndrumă elevii spre a se orienta spre noi contexte educaționale la nivel formal și nonformal.

Subiectul care învață desfășoară o activitate reflexivă asupra propriilor sale cunoștințe, acestea fiind adaptate la situația cu care el se confruntă, astfel încât cel care învață este mai mult decât un actor: este artizan al propriilor sale cunoștințe, în care se reflectă o dinamică continuă și flexibilă între vechi și nou.

Procesul de învățare vizează un ansamblu care include priceperi și însușiri, motivația, atitudinile, sentimentele, voința pe care o depunem în procesul respectiv. Prin experiență, prin contactul cu mediul social și cel natural copilul învață să deprindă o informație nouă. Învățarea o putem numi ca proprietate generală a sistemului psihic uman.

L.S.Vîgotski evidențiază importanța mediului sociocultural care poate anticipa progresele în învățare, în „zona proximei dezvoltări” [10]. Învățarea se realizează printr-un proces de construire a ceea ce reprezintă interacțiunile sociale. În interacțiunea cu mediul se transformă și subiectul. Învățarea care oferă satisfacție este cea construită rațional, cea care duce înainte dezvoltarea. Este evidentă geneza socială a conștiinței care poate fi pusă în conexiune cu ideea că învățarea se realizează printr-un proces de construire a tot ceea ce reprezintă rezultatul interacțiunilor sociale.

Activitatea de învățare este percepută ca un sistem integral complex, iar componentele activității de învățare constituie obiectul învățării, mijloacele, procedeele ,adică modalitatea de învățare, produsul învățării [9].

Caracteristicile esențiale ale învățării sunt următoarele:

1. Activitatea de învățare este orientată spre asimilarea informației și realizarea sarcinilor instructive;
2. Se asimilează noțiuni științifice și procedee generale de acțiune;
3. Se oferă posibilitatea de ascensiune de la particular la general;
4. În cadrul activității de învățare se produc performanțe ale calităților și comportamentelor subiectului.
5. Învățarea este în raport cu necesitățile cognitive.

Condițiile externe ale învățării se referă la mediul extrașcolar, factorii socio-culturali etc.

Pentru a descrie anumiți parametri care îl caracterizează pe un profesor constructiv este necesar să reflectăm asupra unor aspecte importante și anume:

- ❖ profesorii contribuie la valorificarea potențialului creativ al elevului;
- ❖ motivația elevului este evidentă prin generarea unui nivel înalt de implicare și producerea unor performanțe;
- ❖ empatia și respectul față de elevi, astfel încât aceștia să fie tratați într-un mod echilibrat, luându-se în considerație necesitățile și doleanțele lor;
- ❖ interactivitate reciprocă cu elevii atât la nivel formal, cât și cel nonformal.

În concluzie, putem conchide că profesorul aplică un sistem de procedee de interacțiune cu elevii, conținutul cărui îl constituie schimbul de informații, exercitarea influenței instructiv-educative și organizarea înțelegerii reciproce.

Cadrul didactic nu este doar un actor educațional care se supune unui sistem de norme, ci și un actor care tinde spre autodezvoltare, și în ceea ce planifică, realizează, atribuie semnificații, cu aspecte de intervenție personală și profesională.

BIBLIOGRAFIE

1. ANDERSON, L. W. La formation des maîtres en fonction des competences attendues. Bruxelles: LABOR, 1986.
2. Botgros, I. Cadrul didactic – un cercetător științific al activității educaționale personale. http://www.prodidactica.md/revista/Revista_84.pdf (vizitat 10.11.2022).
3. BOTGROS, I., FRANȚUZAN, L. Competența profesională a cadrului didactic – condiție decisivă în implementarea curriculumului școlar. În: Univers Pedagogic, nr. 4, 2010.
4. CRISTEA, S. Competența pedagogică la nivelul curriculumului. În: Didactica Pro. Revistă de teorie și practică educațională, nr. 2 (66), 2011, p. 55.
5. JINGA, I., ISTRATE, E., Manual de pedagogie, Editura ALL Educațional S.A., București, 1998.
6. JOIȚA, E. Profesorul și perspectiva constructivistă a instruirii. Material-suport pedagogic pentru studenții-viitori profesori (II). Craiova: Editura Universitară, 2007.
7. PATRAȘCU, D., PATRAȘCU, L., MOCRAC, A. Metodologia cercetării și creativității psihopedagogice. Ch.: UPS “Ion Creangă”, 2002.
8. PĂUN, E. Pedagogie. Provocări și dileme privind școala și profesia didactică. Iași: Editura Polirom, 2017.
9. VINNICENCO, E. Didactica generală. Note de curs. Chișinău: UST, 2021.
10. VÎGOTSKI, L., Opere pedagogice alese, vol. I și II, trad. Valentina Radu și Ludmila Slifca, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972.